

**Cristina Plosca,
Direcția pentru Cultură Sibiu**

**OFIȚERI ȘI SOLDAȚI ROMÂNI
DIN ARMATA AUSTRO-UNGARĂ,
ÎN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL
PREZENȚI ÎN PAGINILE „FOII DIECEZANE“**

Abstract: *“Foaia Diecezană” was a magazine printed at diocese printing house of Caransebeș in 1886 during the bishop Ioan Popasu (1865-1889) wellknown for his interests in acquiring a printing machine for the diocese. The magazine has appeared once per week usually on a Sunday. In 1949 the magazine ceased to appear due to new Romanian political realities. During the years of WWI, the magazine provided important information for the local Romanian families in and around Caransebeș about their sons and fathers who were at times part of the Austrian-Hungary army. The notices contain information about deaths, wounded promotions or recipients of the medal.*

Keywords: *Orthodox Diocese of Caransebeș, World War I, “Foaia Diecezană”.*

Foaia Diecezană a fost o publicație a apărută în cadrul Tipografiei Diecezane Caransebeș, la 1886, în timpul episcopului Ioan Popasu (1865-1889), care, în scopul înființării unei publicații, achiziționase în anul 1885 o tipografie¹. *Foaia Diecezană*, folosind grafia perioadei, apărea la 5/17 ianuarie 1886 ca organ al „eparhiei gr. ort. române a Caransebeșului”. Din caseta ziarului mai aflăm că „Apare odată în septembrie: DUMINECA”, la „tipografia diecesană în Caransebeș”, redactor răspunzător fiind Ioan Bartolomeiu, primul redactor al publicației, de altfel, care era și secretar eparhial². Publicația avea format de ziar,

---

1. † PS LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, „Revista eparhială «Foaia Diecezană» la 130 de ani de existență”, în: *Ziarul Lumina*, 5 aprilie 2016, p. 1.

2. † PS LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, „Revista eparhială «Foaia Diecezană» la 130 de ani de existență”, p. 1.

conținând 8 pagini sau uneori chiar 4 pagini în perioadele dificile ale anului 1918. Publicația avea un conținut variat, „alături de istoria bisericească a Episcopiei Ortodoxe a Caransebeșului“, fiind publicate articole cu caracter național, varietăți-informații diverse din comitat, economice, diverse concursuri pentru posturi de învățători din comitat, sfaturi utile destinate tinerilor, explicarea unor fenomene științifice, chiar și reclame. Formatul ziarului era inspirat de *Telegraful român*, ziarului Mitropoliei Ardealului din Sibiu, apărut la 1853 și de *Biserica și școala*, revista episcopiei Aradului, apărută în anul 1877.

În anul 1949 s-a încheiat prima serie a publicației *Foaia Diecezană*, odată cu desființarea Episcopiei Caransebeșului, însă a apărut pentru 2 ani sub numele de *Foaia Arhidiecezană* a Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului. O serie nouă începea din anul 1994, după reînființarea Episcopiei Caransebeșului³.

În anii primului război mondial Austro-Ungaria era aliata Germaniei și intrase în război odată cu aceasta, de la începutul lui august 1914, astfel că în *Foaia Diecezană* au apărut anunțurile prin care erau menționate decorațiile soldaților români din regimentele cezaro-crăiești, înaintările în grad, răniții și descrierea bătăliilor, dar și anunțurile mortuare.

După o statistică întocmită de *Astra* reiese că un număr de 489.544 de români transilvăneni au fost încorporați în armata austro-ungară, însă după calculele lui Vasile Barbu numărul final al celor încorporați este mai mare, ridicându-se la peste 650.000. Transilvănenii au fost repartizați în 12 regimente de linie (2 Brașov, 31 Sibiu, 33 Arad, 37 Oradea, 5 Satu Mare, 43 Caransebeș, 50 Alba-Iulia, 51 Cluj, 61 Timișoara, 62 Târgu Mureș, 63 Bistrița și 64 Orăștie) și în 6 regimente de honvezi (21 Cluj, 22 Târgu Mureș, 23 Sibiu, 32 Dej, 4 Oradea și 12 Satu Mare). În afara regimentelor de linie și cu componență predominant românească, o parte au fost încorporați în regimentele secuiești de honvezi sau în batalioane de vânători de munte⁴.

---

3. † PS LUCIAN, Episcopul Caransebeșului, „Revista eparhială «Foaia Diecezană» la 130 de ani de existență“, p. 1.

4. I. I. ȘERBAN, „Românii în armata austro-ungară în anii primului război Mondial“, în: *Annales Universitatis Apulensis, Series Historica*, 2-3, Alba-Iulia, 1998-1999, p. 206.

Chiar din primele luni de război, gazetarii *Foii Diecezane* au publicat îndeosebi informațiile despre caransebeșenii încorporați în regimentul 43 (Caransebeș), dar și despre înaltele fețe bisericești care au fost alături de răniții din spitalele timișorene. În cele ce urmează am încercat să creionăm o imagine a oamenilor obișnuiți, încorporați în armata austro-ungară (ofițeri și soldați) din zona Caransebeș, dar și din alte părți ale Transilvaniei, în perioada Primului Război Mondial.

Episcopul Miron, viitorul patriarh al României, este prezent din primele luni ale conflictului printre răniți la spitalul din Timișoara. Din articolul *Episcopul Miron printre răniți*⁵ reiese că Preasfinția Sa petrecuse 2 zile în Timișoara, la sediul Corpului VII Armată

„unde se află cele mai multe spitale pentru răniți. Unele din ele erau pline; altele binișor impopulate de cei sosiți mai ales de pe câmpul de luptă de la meazănoapte. Cum la acele lupte au luat parte și regimente românești, între răniți erau foarte mulți români”⁶.

Episcopul a mers pe la fiecare rănit la pat, deși erau câteva sute de răniți români, încercând să vorbească cu fiecare. Astfel, aflăm că soldații români erau din Banat – Lugoj, Buziaș, Foeni, Uzdin, Doloave, Caransebeș, Bozovici, Giroc, dar și din Transilvania – Cluj, Hunedoara, Mediaș, Orăștie, Căstau, Scheiul-Brașovului. „Ranele” erau cauzate de șrapnele, unii erau „răniți de șrapnele la picioare, mâni, cap”, ceilalți „cu glonțul puștelor, puțini de baionetă, de unde să poate deduce că multă vreme lupta decurge din tunuri din depărtări mai mari”.

„Afară de 4-5 inși, ceilalți sânt ușor răniți, încât nu au fierbințeli și după îndepărtarea din rane a gloanțelor sau țanderilor din șrapnele, ranele se vor vindeca ușor”⁷.

Din articolul „*Ce povestesc răniții*” rezultă că cei mai mulți dintre aceștia îl cunoscuseră pe Preasfinția Sa din vizitele sale pastorale în eparhie: „V’am văzut, c’ăți fost în biserică la noi în Birna”, a spus unul, „Eu vă cunosc din călindar”, a zis altul, „V’am văzut la Vârșeț și la Ali-

5. *Foaia Diecezană*, 7 sept. (20 sept.) 1914, nr. 36, p. 3.

6. *Foaia Diecezană*, 7 sept. (20 sept.) 1914, nr. 36, p. 3.

7. *Foaia Diecezană*, 7 sept. (20 sept.) 1914, nr. 36, p. 4.

bunar“, a dat mărturie un al treilea etc. Toți au rămas impresionați de atenția acordată, chiar și soldații maghiari, secui și germani, cu care de asemenea a vorbit, binecuvântându-i și pe aceștia.

În articolul „*Caransebeșenii*“, într-un paragraf dedicat soldaților din Regimentul 43 din Caransebeș, relatează cum soldații internați în spitalul Crucii Roșii, când au văzut episcopul, au dorit să ia poziția „Habt acht“. Acesta însă le-a cerut să rămână culcați, ca să nu-și răscolească durerea. La întrebarea episcopului Miron Cristea, „Cum v-ați purtat, băieți?“, aceștia au răspuns: „Ca niște lei, Prea Sfințite. Am ascultat glasul părintesc de îmbărbătare. N’am făcut decât cinste steagului“⁸.

Din aceeași *Foaie Diecezană* aflăm că răniții erau bine îngrijiți din punct de vedere medical și că Episcopul Miron Cristea s-a preocupat și de procurarea pentru răniți a unor ziare de limbă română, oferindu-le și broșuri religioase ori patriotice:

„Răniții sunt îngrijiți exemplar: damele din societatea înaltă cât și medicii fac tot posibilul pentru însănătoșarea lor. Plumbii li-să caută cu razele Rontgen. Cu mâncare bună și tot ce le trebuie. Numai lectura trimisă de Românii din Timișoara nu le ajunge la toți. Au cerut să li-să trimită mai ales gazete românești. Li-s’a promis. Astfel pentru răniții din spitalurile a) Garnisonspital, b) dela Crucea roșie c) dela Școala reală de stat, și d) din casarma „Fr. Iosif“ Prea Sf. Sa a abonat ziare românești în 20 exemplare și a dispus să li-să trimită sute de broșuri cu lectură religioasă, economică, distractivă și patriotică“⁹.

Foaia Diecezană aducea la cunoștința cititorilor săi numele de *Soldați români distinși* pentru vitejia lor, așa cum apăreau ei în *Monitorul oficial* al armatei austro-ungare:

„*Medalia de aur* pentru vitejie s’a conferit sergentului major (reg. 63) Pavel Urs; medalia de argint pentru vitejie cl. 1 sergentului Ladislau Cernucan (reg. 63), infanteristului Nestor Matei (reg. 62), sergentului major Gh. Nicolaescu (reg. art. 30), sergentului Trișca (reg. 30), aceeași medalie de cl. II caporalului Vasile Voina (reg. 50), voluntarului Eugen Patachi, artileriștilor Nedeloi Bolohan, sergentului gendarm Petru Bican și ordonanței Gheorghe Moldovan (reg de art. 35).

8. *Foaia Diecezană*, 7 sept. (20 sept.) 1914, nr. 36, p. 4.

9. *Foaia Diecezană*, 7 sept. (20 sept.) 1914, nr. 36, p. 4.

Crucea militară pentru merite cu decorațiunea de război, căpitanului Pompei Bârsan (reg. 63). Recunoștința majestatică s'a exprimat locotenentului Ghe Rimbaș (reg. 63) și sublocot. Octavian Oancea (reg.41)¹⁰.

„*Distins* – Un alt sergent major Mușcoiu dela Reg. nostru de casă 43 – carele este împușcat în șold și se află de prezent în Caransebeș ca rănit – a fost distins de Majestatea Sa cu «medalia de aur pentru vitejie», pentru vitejia dovedită în fața dușmanului¹¹.

„*Colonel român decorat* - Dl Ioan Boeriu colonel în armata austro-ungară a fost decorat de Majestatea Sa Regele cu ordinul de fer cl. III cu decorația de război¹².

„*Ofițeri români distinși* – Monitorul oficial publică o nouă serie de distincțiuni. Români au fost distinși: Crucea militară pentru merite cu decorațiune de război s'a dat: sublocotenentului Dumitru Drăghici (64), sublocotenentului Ștefan Mareș, căpitanului Maximilian Tăufar (11). Recunoștință și laudă preainaltă pentru ținuta vitejească s'a exprimat căpitanului Cornel Savu (5) și locotenentului Ioan Georgescu (31)¹³.

Vitejia soldaților români, așa cum este reflectată de Monitorul armatei austro-ungare, prin enumerarea celor care au primit distincții și au fost promovați, a celor răniți și chiar a celor care au căzut pe câmpul de luptă, este evidențiată și de *Foaia Diecezană*, după cum urmează:

„Monitorul armatei austro-ungare publică o nouă serie de distincții militare acordate ofițerilor și soldaților români pentru vitejia lor dovedită în focul luptei.

Maj. Sa Monarhul a ordonat să se exprime recunoștința și lauda Sa împărătească pentru ținuta vitejească în fața dușmanului sublocotenentului Nicolae Fleșariu din regim de inf. 83.

Medalia de vitejie de argint clasa I a fost acordată sergentului major George Todea din regim. de inf. 63, sergenților Gavril Magda și Ștefan Ordaș din reg. de inf. 59, sergentului major Jumanca din reg. de inf. 61, sergentului major George Cocuri, sergentului Samuil Vinți și Vasilie Rus, toți trei din regim. de inf. 31 (bat. 3).

Medalia de argint pentru vitejie clasa II: infanteristului Emiliu Vaida din reg. de inf. 32, sergentului Ladislau Cibrin și infanteristului Panta

10. *Foaia Diecezană*, 7 sept. (20 sept.) 1914, nr. 36, p. 5.

11. *Foaia Diecezană*, 7 sept. (20 sept.) 1914, nr. 36, p. 5.

12. *Foaia Diecezană*, 28 sept. (11 oct.) 1914, nr. 39, p. 6.

13. *Foaia Diecezană*, 19 oct. (1 nov.) 1914, nr. 42, p. 5.

Gogoș din reg. de inf. 61, sergentului Onisim Sângergean din regim. de infanterie 63, caporalului Ioan Orban, frunțașilor Ioan Ferfan și Ioan Taroapa, toți trei de la reg. de inf. 31 (bat. 3), caporalilor Gavril Tămjan, Daniil Zdroba și infanteristului Anton Mezei din reg. de inf. 51 (bat. 1).

S'a exprimat recunoștința și lauda comandantului 6 de armată pentru atitudinea vitează în fața dușmanului următorilor soldați români: infanteriștilor Simon Broscătan, Moise Ciorogar, Iosif Mateiu, Vasile Nan, Ioan Nic., Alexandru Nistor, Ioan Orzan, Elie Preda, Toader Târziu și Vasile Totu - toți din reg. de inf. 31 (bat. 3), caporalului Alexandru Sabo, infanteriștilor Ioan Șandor și Ilie Teodor din reg. de inf. nr. 51 (bat. 1)¹⁴.

Moarte de erou – Dr. Ștefan Chirilovici advocate în Ilia, a răposat pe câmpul de luptă în Galiția. Odihnească-se în pace!¹⁵.

Ofițeri răniți și morți dela regim. 43. „În lista 32 să cuprind 23 ofițeri răniți și morți din regim. Românesc dela Caransebeș și Biserica-albă. Între aceștia sânt Români: Mihail Avram, subloc. în rezervă, rănit; Victor Bugariu, stegar în r. rănit; Ovid Cernea, locot. rănit; medic. Dr Atanasie Gava, rănit; Nicolae Grob, cadet rănit; Adam Cucu, sublocot. î. r., rănit; Nicolae Păsărar, căpitan rănit; Romul Popovici, medic ajutător rănit; căpitan Sabin Terziu, rănit; căpit. Florian Balint, mort; sublocot. Iosif Banda, mort.

Lista nr. 35 numește ofițeri, mai ales din reg. 50. Au căzut în luptă peste 38 inși, dintre cari 3 morți. Români sunt: Petru Balică sublocot., Teodor Colbazi locot., Toma Dărăbaș, sublocot., Octavian Tulea sublocot., Ioan Iuga, cadet, Victor Moga, vicecol., Victor Monda, sublocot., Samuil Suran, stegar. Toți aceștia sunt răniți¹⁶.

Ofițeri români distinși. „Crucea militară pentru merite cl. III cu decorația militară, s'a dat căpit. Valeriu Moga și Gheorghe Radeș de Berevsiu Mic (85 inf), locot. Florian Medrea (1 inf). Prea înaltă recunștință pentru ținută vitează în fața dușmanului s'a exprimat căpit. Juliu Montani și Ștefan Miclea (85 inf) subloc. î. r. Ilie Radu (85 inf) și locoten. Minea Pășcuțiu (102 inf)¹⁷.

Eroi decorați ai regimentului 43. „Cel mai recent număr al Monitorului oficial al armatei publică, că pentru ținuta lor eroică în luptă au fost

14. *Foaia Diecezană*, 25 oct. (6 nov.) 1914, nr. 41, p. 7.

15. *Foaia Diecezană*, 16 nov. (29 nov.), nr. 44, p. 7.

16. *Foaia Diecezană*, 19 oct. (1 nov.), nr. 42, p. 5.

17. *Foaia Diecezană*, 30 nov. (13 dec.), nr. 48, p. 7.

decorați cu medalia de argint cl II: sergentul Samuilă Gerga, caporalii Basarab, Mariș, Toma și Nicolae Lugojan¹⁸.

Distincții militare. „Românii noștri luptă cu îndârjire pentru tron și patrie, ce reesă din multele distincții de cari sânt învredniciți. Așa locot. î.r. Dr. Zaharie Gherman (64 inf) are patru decorații pentru ținuta vitejească; maj. Cornel Frențiu are ordinul leopoldin și crucea nemțească de fier; locot. Ivan Vuia (II/5 honv.), sublcot. Gheorghe Rusu (32 honv); Crucea de cavaler al ordinului Francisc Iosif cu decorația de război Dr. Emil Galea, medic veterinar; Crucea pentru merite militare cl. II pe funta albă-roșie Dumitru Ganea¹⁹.

Distincții. „Preotul militar Dimitrie Lupea din Jena staționat în Komarom, a fost decorat cu crucea preoțească clasa a II-a; preotul militar Toma Nicoliciu din Vălișoara, cu «crucea Carol»; sublocotenentul Alexa Pungilă cu crucea pentru merite clasa a III-a, iar sublocotenentul Adrian Suciu cu signum laudis²⁰.

Ziua eroilor. „După terminarea sf. Liturghii, Dumineca trecută, P.S. Sa D-I episcop Dr. E. Miron Cristea, dignitarii bisericești, corpul profesoral, tinerimea școlară, numeroși credincioși și oaspeți au trecut în localul scoalei noastre profesionale să sărbătorească ziua eroilor. După cuvântul comemorativ spus de profesorul Ioan Hango, Prea Sfinția Sa D-I episcop scoate în evidență numeroasele jertfe românești aduse pentru pământul și țara noastră între cari sunt și 6 preoți militari și numeroșii învățători morți pe câmpul de luptă²¹.

Distincție. „Medicului-căpitan Dr. Virgil Budințian, care se află și acum pe frontul rusesc i s'a conferit distincția Crucii roșii clasa a II-a cu decorația de război precum și «Crucea de trupă Carol»²²

Distincții militare. „Regele Bavariei a decorat pe mai mulți ofițeri ai regimentului de casă din Caransebeș nr. 43 pt. ținută vitejească în fața dușmanului, pe următorii ofițeri români Teodor Sbârcea (rudenie cu P. S episcopul nostru), căpitanul Amos Pop și subl. Petru Fotoc²³.

18. *Foaia Diecezană*, 30 nov. (13 dec.), nr. 48, p. 7.

19. *Foaia Diecezană*, 25 feb. (10 mar.) 1917, nr. 7, p. 7.

20. *Foaia Diecezană*, 5 nov. (18 nov.), 1917, nr. 45, p. 3.

21. *Foaia Diecezană*, 12 nov. (25 nov.) 1917, nr. 46, p. 2.

22. *Foaia Diecezană*, 12 nov. (25 nov.) 1917, nr. 46, p. 2.

23. *Foaia Diecezană*, 28 ian. (10 febr.) 1918, nr. 5, p. 4.

Preot militar distins. „Parohul Birdrișului, Emil Grădinariu care e concentrat la frontul italian a fost decorat cu «Crucea Carol»“²⁴

Avansare. „Preotul militar activ Iosif Serafin a fost avansat la rangul de protopop militar. Sfinția sa este al treilea protopop ortodox-român. Căpitanul Grigorie Boldea, fratele protopopului nostru militar Pavel Boldea a fost înaintat la rangul de major“²⁵.

Promovare. „Locot. Victor Rădulescu de naștere din Crușoveț decorat cu 4 medalii de vitejie a fost promovat, doctor în drepturi la Universitatea din Budapesta. Felicitări!“²⁶.

Foaia Diecezană, în prima ei perioadă de existență de la întemeiere și până la finalul anului 1918, când s-a publicat ultimul număr, a avut o perioadă complexă, abordând tematici diverse nu numai din eparhie, dar încercând să furnizeze informațiile atât de importante despre cei plecați pe fronturile primului război mondial, să evidențieze vitejia, bravura soldaților și ofițerilor români din armata austro-ungară.

---

24. *Foaia Diecezană*, 28 ian (10 febr) 1918, nr. 5, p. 4.

25. *Foaia Diecezană*, 20 mai (2 iunie) 1918, nr. 21, p. 3.

26. *Foaia Diecezană*, 27 mai (9 iunie) 1918, nr. 22, p. 3.